

KS-KOMMUNESEKTORENS ORGANISASJON
Ida Vania Xayide Skirbekk
Postboks 1378 Vika
0114 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 24/11575-4
Saksbehandler: Ingri Menne Sjøner
Dato: 01.07.2024

Svar på spørsmål om fradragsberegning, oppfølgingsspørsmål til tidligere brev - egenandelsforskriften § 5

Helsedirektoratet viser til henvendelse fra Kommunesektorens interesseorganisasjon (KS) av 5. april 2024. KS stiller noen spørsmål til direktoratets fortolkning av 6. mars 2024 om egenandelsforskriften § 5 og endringene i folketrygdlovens etterlatteytelser.

Det første spørsmålet er hvilken betydning det har for fradragsberegningen, dersom hjemmeboende ektefelle mottar AFP-ytelser. Neste spørsmål er om fradragsberegningen for hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, tar hensyn til endringer i vedkommendes inntekter. Videre er det spørsmål om fradraget for hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, kan beregnes med tilleggspensjon i stedet for inntektspensjon. Til slutt er det spørsmål om hvilke ytelser fra folketrygden som inngår i "pensjon fra folketrygden" etter egenandelsforskriften § 5.

Helsedirektoratets vurdering

Til spørsmål 1, om AFP-ytelser.

Det følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 11-2 første ledd, at kommunen kan kreve betaling fra den enkelte pasient eller bruker dersom det er hjemmel i lov eller forskrift. Ifølge egenandelsforskriften § 5 andre ledd beregnes fradraget i beboers egenandel ut ifra hvilke pensjonsytelser hjemmeboende ektefelle "ville fått fra folketrygden" dersom beboeren var død. Denne tenkte etterlatteytelsen skal avkortes med hjemmeboende ektefelles arbeidsinntekt og "pensjon fra folketrygden". Fradragsberegningen dreier seg derfor i hovedsak om ytelser *fra folketrygden*.

Det er ulike ordninger for avtalefestet pensjon (AFP), som er regulert i både avtale og lov. Det er imidlertid ingen AFP-ordning etter folketrygdloven. AFP er derfor ikke en ytelse fra folketrygden, og det regnes heller ikke som arbeidsinntekt. Hjemmeboende ektefelles eventuelle AFP-ytelser inngår derfor ikke i fradragsberegningen etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd, jf. hol. § 11-2 første ledd.

Folketrygdlovens regler om etterlatteytelser er som tidligere nevnt utgangspunktet for egenandelsforskriftens fradragsregel. En sammenligning av forskriftens regler med folketrygdlovens regler viser imidlertid at regelsettene ikke er helt like. Det lar seg derfor ikke gjøre å overføre alle reglene om etterlatteytelser i folketrygdloven, til egenandelsforskriften. Dette kommer også frem av vår fortolkning av 6. mars 2024 og er bakgrunnen for at vi i fortolkningen gir uttrykk for en forenklet praktisering av egenandelsforskriftens fradragsregel.

Helsedirektoratet

Avdeling for helserett

Ingri Menne Sjøner

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4 • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Til spørsmål 2, om beregning av fradrag for hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist, født mellom 1954 og 1962.

Fradraget etter egenandelsforskriften § 5 andre ledd skal minst tilsvare de pensjonsytelser hjemmeboende ektefelle ville fått fra folketrygden, dersom beboeren var død. Det følger av folketrygdlovens regler at alderspensjonen til gjenlevende ektefelle som er født i 1962 eller tidligere, inkluderer et gjenlevendetillegg. Som følge av endringene i folketrygdloven, skal gjenlevendetillegget holdes nominelt uendret for etterlatte født mellom 1944 og 1962. Det betyr at tillegget ikke skal justeres etter årlige reguleringer. Bakgrunnen for dette er at ordningen er i ferd med å avvikles, slik at tillegget gradvis fases ut. Disse reglene overføres til egenandelsforskriften § 5, da folketrygdlovens regler om etterlatteytelser er utgangspunktet for forskriftens fradragberegning.

Den tenkte etterlatteytelsen til hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist og som er født i 1962 eller tidligere, er derfor alderspensjon med gjenlevendetillegg. Det følger videre av egenandelsforskriften § 5 andre ledd, at fradraget i egenandelen beregnes ved at den tenkte etterlatteytelsen reduseres med hjemmeboende ektefelles pensjon fra folketrygden og eventuelle arbeidsinntekt. Mange alderspensjonister er ikke lenger i arbeid og mottar derfor ingen arbeidsinntekt ved siden av alderspensjonen. Regnestykket er i slike tilfeller den tenkte etterlatteytelsen minus hjemmeboende ektefelles alderspensjon fra folketrygden. Fradraget representerer derfor det tenkte gjenlevendetillegget i hjemmeboende ektefelles alderspensjon, fordi dette tilsvarer hva vedkommende ville fått fra folketrygden dersom beboeren var død. Det følger av folketrygdlovens regler at gjenlevendetillegget ikke skal endres ved årlige reguleringer. Som nevnt ovenfor, overføres dette til egenandelsforskriften. Dette betyr at fradraget ikke skal endres ved årlige reguleringer. Ved en ny beregning, vil fradraget derfor bli det samme. Dette gjelder selv om hjemmeboende ektefelles alderspensjon endres i tråd med årlige reguleringer. I slike situasjoner, er det derfor ikke nødvendig at kommunen beregner fradraget på nytt for hvert år.

Noen alderspensjonister er imidlertid i arbeid. Dersom hjemmeboende ektefelle har både alderspensjon fra folketrygden og arbeidsinntekt, vil fradraget i beboerens egenandel bli mindre. Bakgrunnen for dette er at den tenkte etterlatteytelsen reduseres med *både* pensjon fra folketrygden og eventuell arbeidsinntekt, jf. egenandelsforskriften § 5 andre ledd. Endringer i hjemmeboende ektefelles arbeidsinntekt kan derfor ha betydning for fradragets størrelse. Det gjelder særlig om vedkommende slutter å arbeide og ikke lenger har arbeidsinntekt i tillegg til alderspensjonen fra folketrygden. Dette betyr at en ny beregning av fradraget i disse situasjonene vil være til beboerens fordel, da fradraget vil bli større. Dersom fradraget blir større, vil egenandelens størrelse bli lavere.

Helsedirektoratet legger til grunn at kommunen i en slik situasjon må beregne fradraget for hjemmeboende ektefelle etter egenandelsforskriften, på nytt. Bakgrunnen for at fradraget må beregnes på nytt i slike situasjoner, er at kommunen ikke kan kreve mer i egenandel enn det er hjemmel for, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 11-2 første ledd. Det følger samtidig av egenandelsforskriften § 3 sjette ledd, at kommunen skal vurdere egenandelens størrelse på nytt, dersom beboerens økonomiske situasjon endrer seg vesentlig, eller det viser seg at et tidligere vedtak om egenandel bygger på uriktige opplysninger.

Å beregne fradraget på nytt i slike situasjoner, forutsetter imidlertid at kommunen er klar over endringene i hjemmeboende ektefelles inntekter. Helsedirektoratet legger til grunn at dette er informasjon som kommunen normalt ikke har kunnskap om og at kommunen derfor er avhengig av at hjemmeboende ektefelle og eventuelt beboer, informerer kommunen ved aktuelle endringer. Det er samtidig viktig at hjemmeboende ektefelle og beboer er kjent med at endringer i hjemmeboende

ektefelles inntekter kan ha betydning for fradragets og egenandelens størrelse. Kommunen bør informere om dette i egenandelsvedtaket og samtidig oppfordre beboeren og hjemmeboende ektefelle til å gi beskjed om aktuelle endringer.

Helsedirektoratet vil avslutningsvis fremheve at redegjørelsen ovenfor ikke kommer frem av vår fortolkning av 6. mars 2024. Vi vil derfor gjøre dette brevet tilgjengelig på våre nettsider.

Til spørsmål 3, om tilleggspensjon og inntektpensjon.

Slik vi forstår spørsmålet, gjelder det beregning av den tenkte etterlatteytelsen til hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist og født mellom 1954 og 1962. Alderspensjonen til personer i disse årskullene består av en andel som er beregnet etter folketrygdloven kapittel 19 og en andel som er beregnet etter folketrygdloven kapittel 20. Tilleggspensjon er en del av beregningen av den tenkte etterlatteytelsen til denne gruppen, fordi det er en faktor i alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19. Inntektpensjon er derimot en faktor i alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20. Det er ingen etterlatteytelser i alderspensjon etter kapittel 20. Alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20, inngår derfor ikke i beregningen av den tenkte etterlatteytelsen til hjemmeboende ektefelle som er alderspensjonist.

I tilfelle dette ikke er oppklarende, ber vi om at dere tar kontakt igjen og presiserer spørsmålet nærmere.

Til spørsmål 4, om pensjonsytelser

Hjemmeboende ektefelles eller barns tenkte etterlatteytelser skal ifølge egenandelsforskriften § 5 andre ledd avkortes med deres "arbeidsinntekter og pensjon fra folketrygden". Uttrykket "pensjon fra folketrygden" følger derfor av forskriftens ordlyd.

Det er i praksis lagt til grunn at "pensjon fra folketrygden" omfatter alle ytelser fra folketrygden.

Vennlig hilsen

Wenche Dahl Elde e.f.
avdelingsdirektør

Ingri Menne Sjoner
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

